

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษากาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ในครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งที่จะศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 จำนวน 86 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open - Ended) ดังนั้นสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 51 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ในตำแหน่งมากกว่า 10 ปี
2. ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้าน ในด้านสภาพและปัญหาและข้อเสนอแนะของการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.1 สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน ศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ในทุกด้านโดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านการบริหาร งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารวิชาการ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในหลักความพอประมาณ ได้แก่ การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม เพื่อความคุ้มค่าในการจัดการศึกษา หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน วิชาการอย่างต่อเนื่อง เงื่อนไขความรู้ ได้แก่ มีการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการ การเรียนการสอนและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในหลักความพอประมาณ ได้แก่ การกำหนดมาตรการใช้ทรัพยากรของ สถานศึกษาให้เหมาะสมกับแผนงาน โครงการของสถานศึกษา และหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การมีแผนการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การติดตามผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และเงื่อนไขความรู้ ได้แก่ การมีแผนงาน โครงการ พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนัก ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางในหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ได้แก่ การจัดกลไกระบบการประกันคุณภาพ สถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และมีระบบการป้องกัน ความเสี่ยงของโครงการที่อาจทำให้ไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์และเงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ การส่งเสริม ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริหาร จัดการสถานศึกษาอย่างจริงจัง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า

ด้านการบริหารวิชาการ พบว่าโรงเรียนมีปัญหา การนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือให้กำหนดแผนการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานวิชาการและสร้างความตระหนักกับบุคลากรให้มีส่วนร่วม รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบการนิเทศติดตามที่หลากหลาย เน้นกัลยาณมิตร

ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่าโรงเรียน ขาดการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับงบประมาณ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ให้มีการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยง ด้วยการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตรวจสอบการใช้งบประมาณ โดยการสรุปโครงการ พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่จะต้องพัฒนา

ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่าโรงเรียนมีปัญหาในการพัฒนาบุคลากรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและเป็นระบบ รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

ด้านการบริหารทั่วไป พบว่าโรงเรียนมีปัญหา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน ครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความเสี่ยง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาน้อย ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในวางแผนและการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบควบคุมภายใน การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการพัฒนาการศึกษาให้สาธารณชนรับทราบ และโรงเรียนควรมีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมภาคภูมิใจ

อภิปรายผล

การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก จากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ได้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สนองต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ เพราะในสภาวะการณ์ปัจจุบัน การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติได้ขยายวงกว้างสู่องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีการกำหนดนโยบายเพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้ถือปฏิบัติ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 78 และมาตรา 83 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (<http://61.19.54.141/ethics/Download/Constitution2550.pdf>) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ที่ได้ยึดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 หน้า 2) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้มุ่งเน้นในการจัดทำนโยบายการจัดการศึกษาให้เข้ากับนโยบายของรัฐบาลซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องหนึ่งที่เป็นนโยบายในการจัดการศึกษา ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้นำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมากำหนดเป็นกลยุทธ์ คุณธรรมนำความรู้และน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมาภิบาล ความสามัคคี คุณธรรมตามหลักสุตร และคุณธรรมที่คัดสรร โดยคณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 9)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ได้สนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 (2551 – 2554) ซึ่งมีเป้าประสงค์ ให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกลยุทธ์ ข้อที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรมความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินการ

ส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหาร การศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำแนวคิด หลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ ตลอดจนประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน โดยมีเป้าหมายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทุกแห่ง และกำหนดให้มีการคัดเลือกสถานศึกษาที่จัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เพื่อสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่ การปฏิบัติในสถานศึกษา เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้นักเรียนทัน ต่อเหตุการณ์ในยุคโลกาภิวัตน์ รู้จักคิด เข้าใจปัญหาสภาพแวดล้อม พร้อมรับกับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลง ต่าง ๆ พัฒนาคุณภาพชีวิตมีจิตสำนึกที่คิดต่อตนเอง และสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2, 2551) จึงน่าจะมีส่วนทำให้ผลการศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากดังกล่าว ประกอบกับสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน นำมาซึ่งความตื่นตัวของทุกหน่วยงาน องค์กร โดยเฉพาะผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มแรก ที่ได้เข้ารับนโยบายขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และได้ขยายผลแนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่การให้ความรู้ การสร้างความตระหนักแก่คณะครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน การวางแผนงาน การเตรียมบุคลากรสู่การปฏิบัติ การให้การสนับสนุน การสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในด้าน การจัดระบบการบริหารจัดการ เช่นเดียวกับ สุชาดา นันทะไชย (2545, หน้า 6) ที่ได้กล่าวว่า แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบายและการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ทุกภาคส่วนในการสนับสนุนให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัด การศึกษาได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้ผลศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในครั้งนี้ มีการปฏิบัติที่เป็นจริงอยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นเดียวกันกับงานวิจัย ของ สัตยญา จารุจินดา (2551, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในการน้อมนำ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า แนวทางการบริหารจัดการในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของ โรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหาร

งานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทำนองเดียวกับ สรสิทธิ์ พรณวงษ์, (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 และพบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 กลุ่มงาน คือ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคลากร และกลุ่มบริหารงานบริหารทั่วไป มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน และจากผลการศึกษาของมงคล อินทรโชติ (2552) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบระดับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. เขต 3 ในภาพรวม พบว่า การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงาน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป มีความสำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการบริหารวิชาการ โดยรวมมีการปฏิบัติที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก เพราะงานวิชาการเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน ในยุคปฏิรูปการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องปรับวิธีการคิด พัฒนาทักษะเกี่ยวกับการบริหารงาน และต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อที่จะทำให้การบริหารวิชาการสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพ กล่าวคือ มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการจัดการศึกษา ตลอดจน การจัดกระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดนโยบายการบริหารวิชาการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่เป็นจริงมากที่สุดคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักและดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อนโยบายของหน่วยเหนือ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดจุดเน้นให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาครูไปสู่การจัดหลักสูตรและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน อีกทั้งแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 ที่ได้กล่าวไว้ว่า ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัวและชุมชน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย ความรู้

และทักษะในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมาตรา 24 กล่าวถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า การจัดเนื้อหาและกิจกรรมต้องให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึง ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและการแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน มาตรา 27 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย และเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูผู้สอนจึงต้องมีการพัฒนาตนเองและอย่างต่อเนื่อง รู้จักคิดค้นวิธีการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียน ได้รู้จักคิดหาหนทางสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนวทางในการหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใหม่ ๆ และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ด้วยจุดมุ่งหมายดังที่กล่าวมานั้นล้วนแต่มุ่งหวังที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อที่จะสามารถดำรงตนอยู่ในสังคม พร้อมรับกับสภาพการเปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกับ สัมศักดิ์ สินธุระเวช (2542, หน้า 149) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ประการแรกได้แก่ หลักสูตรที่จะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรับความเป็นสังคมนานาชาติ ประการที่สอง คือการจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สามารถนำความรู้ในวิชาต่าง ๆ ไปบูรณาการใช้ในการดำรงชีวิต ประการต่อไปคือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ เรียนอย่างมีความสุข จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 นับเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษานำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งล้วนแต่เป็นแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งสิ้น อันที่จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและครูผู้สอนต่างได้รับความรู้ความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติ เมื่อได้รับภารกิจการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาที่มีแนวคิดรูปแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียน และให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง มีวิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายตามความรู้ ความสามารถ และศักยภาพของแต่ละบุคคล ผ่านแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาไทยทั้งในและนอกห้องเรียน ในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมนำความรู้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะ

ของกานต์สุตา ประภาศวุฒิสาร (2551) ที่ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแนวคิดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเด็กปฐมวัย : กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลวุฒิสารศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ที่ได้เสนอแนะว่า ครูผู้สอนควรที่จะนำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้ครบทุกชั้น เช่นเดียวกับกับผลการวิจัยของ สรสิทธิ์ พรรณวงศ์ (2551) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้า พิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 จากผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม ในภารกิจ 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป พบว่า ผู้บริหารใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และนำกระบวนการ PDCA ของ Deming และหลัก 4 ร (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา และร่วมตรวจสอบ) 3 T (Teaming, Thinking, Training) โดยมีการวางแผนงาน การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ/แก้ไขภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) กล่าวคือ ด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการโดยบูรณาการความรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น โดยเน้นการปฏิบัติในกลุ่มสาระ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และการงานอาชีพ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่เป็นจริงน้อยที่สุด คือ การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะ ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ คิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องที่ยู่ยากสลับซับซ้อน เป็นเรื่องของตัวเลข หรืออาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษารัตนมิตรที่เป็นผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ยสูงจึงไม่ค่อยมีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ ขาดแรงจูงใจที่ดี และการส่งเสริมจากสถานศึกษาหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยทางการศึกษาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน หรือขาดผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านการวิจัยทางการศึกษาที่จะมาถ่ายทอด ความรู้ให้กับครู ดังนั้นสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูได้มีการศึกษา และทำการวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ดังข้อเสนอแนะ ของ สนั่น สุขเหลือ (2547, หน้า 133) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริม โครงการตามแนวพระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์ ได้เสนอแนะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ทางการศึกษาในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ด้วยการส่งเสริมความรู้ รูปแบบ การวิจัยและการวางแผนการวิจัยให้ครูมีความชำนาญในระเบียบวิธีการวิจัยมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้ง จัดหาหรือแต่งตั้งผู้มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นที่ปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน อีกทั้งสร้างแรงจูงใจในการสร้างความก้าวหน้าในอาชีพ ด้วยการสร้างผลงานทางวิชาการเพื่อ การเลื่อนวิทยฐานะ และที่สำคัญที่สุดควรลดภาระงานที่ซับซ้อนและภาระงานที่ต้องใช้เวลาใน

การทำมากแต่เกิดประโยชน์น้อยของครูผู้สอนลงเพื่อจัดสรรเวลาให้ครูได้ทำงานวิจัยในชั้นเรียน โดยไม่เบียดบังเวลา ในการจัดการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ เกษร กุณาใหม่ (2549, หน้า 141-143) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ทางการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาและ โรงเรียนควรจะดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนดังนี้ คือ จัดให้ ครูผู้สอนมีที่ปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน จัดอบรมให้ความรู้รูปแบบการวิจัยและฝึกปฏิบัติให้ ครูวางแผนการทำวิจัยได้ สร้างแรงจูงใจให้ครูผู้สอน โดยเน้นผลการวิจัยเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อ การเลื่อนวิทยฐานะ สร้างความตระหนักปรับเปลี่ยนทัศนคติใน การปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนแก่ ครู สร้างทัศนคติให้เห็นคุณค่าการทำวิจัย ทำให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพครู และผู้อำนวยการ สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุน โดยมอบเกียรติบัตรให้แก่ครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียน

ด้านการบริหารงบประมาณ โดยรวมมีการปฏิบัติที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้ศึกษาคิดว่า การบริหารด้านงบประมาณซึ่งมีการกึ่งในการดำเนินงาน เกี่ยวกับการจัดสรร จัดตั้ง จัดหาและอนุมัติการบริหารการเงิน และพัสดุของสถานศึกษา รวมถึงการติดตามตรวจสอบ ดูแล การใช้งบประมาณต่าง ๆ ที่ดำเนินการตาม โครงการที่ตั้งไว้ในสถานศึกษา จำเป็นต้องดำเนินงาน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกล่าวคือ งบประมาณที่นำมาใช้ในการ บริหารจัดการนั้นถูกต้องตามกฎระเบียบอย่างซื่อสัตย์ มีความ โปร่งใสและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และร่วมวางแผนการบริหารจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันในการบริหารงานในสถานศึกษา ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติที่เป็นจริงมากที่สุดคือ สถานศึกษามีการบริหารงบประมาณ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เพราะการที่ผู้บริหารมีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจหลักการสำคัญของธรรมาภิบาลและ นำไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานภายในสถานศึกษาเกิดความสมดุลระหว่าง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับ ความสุขและความสำเร็จในการทำงานภายในองค์กรของตน เกิดความมั่นใจในการบริหารคุณภาพ การจัดการศึกษา เพราะยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะ เห็นว่าพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก การที่ ผู้บริหารเป็นผู้มีคุณธรรม จะก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน บุคลากรมีความพึงพอใจ และยินดีที่จะปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

และพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติที่เป็นจริงน้อยที่สุด ได้แก่ โรงเรียนขาดแผนการบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับงบประมาณ ทั้งนี้เป็นเพราะ โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายสถานศึกษา รัตนมิตร ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลากรน้อย ครูแต่ละคนต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน จึงละเลยขั้นตอนสำคัญของการบริหารงาน บางครั้งทำงานเพื่อให้ทันส่งหน่วยงานต้นสังกัดตามคำสั่ง อีกทั้งผู้บริหารได้มอบภาระงานให้ครูผู้รับผิดชอบงานงบประมาณ ซึ่งไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารความเสี่ยง ตลอดจนภาระงานในหน้าที่บริหารจัดการมีมากเกินไป ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้อย ซึ่งในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น ย่อมมีเหตุการณ์การกระทำใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และจะส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเสียหาย หรือความล้มเหลว หรือลดโอกาสที่จะบรรลุความสำเร็จต่อการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทั้งในระดับองค์กร ระดับหน่วยงานและระดับบุคคลได้ และหากภาวะเสี่ยงนั้นเป็นเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นภายในสถาบันการศึกษา ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตและความปลอดภัยของนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา หรือต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ หรือต่อความมั่นคงทางการเงินของสถาบัน อันเนื่องมาจากความบกพร่องของสถาบันในการควบคุมหรือจัดการกับความเสี่ยง หรือปัจจัยเสี่ยงที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จะยังเป็นภาวะที่สถาบันการศึกษาต้องเร่งรีบในการจัดการเพื่อลดภาวะเสี่ยงดังกล่าวให้ลดน้อยที่สุดหรือไม่ให้เหลือภาวะเสี่ยงเลย ดังนั้นโรงเรียนควรมีแผนการบริหารความเสี่ยง เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อการบริหารจัดการศึกษา ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553, หน้า 137) ที่ได้ให้แนวทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการบริหารความเสี่ยงของ สถาบันอุดมศึกษาไว้ตามหลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) และผลการวิจัยของ ดวงใจ ช่วยตระกูล (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน" โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเงิน ด้านความมั่นใจทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการบริหารจัดการความปลอดภัย และแนวทางบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงิน ควรใช้วิธีการบริหารความเสี่ยงโดยการควบคุมและมาตรการในการป้องกันความเสี่ยง

ด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมมีการปฏิบัติที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ

ผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติที่เป็นจริงมากที่สุดคือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ทั้งนี้เพราะ การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารงานบุคคล คือ การกำหนด แต่งตั้ง บุคลากร ในการดำเนินงานนั้นต้องคำนึงถึงศักยภาพความเหมาะสมของผู้สอนและผู้เรียน และท้องถิ่น ในการดำเนินการสอน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีการจัดกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีคุณลักษณะความพอเพียง โดยเน้นให้บุคลากรในสถานศึกษามีความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อและมีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล ฝึกให้มีการมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน รวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและพอเพียงภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ (ธีระ รุณเจริญ, 2546) ดังนั้น การที่บุคลากรในสถานศึกษาซึ่งจะต้องทำงานหรืออยู่ร่วมกันให้ประสบผลสำเร็จนั้น ก็ย่อมที่จะต้องใช้เวลาและผลในการตัดสินใจ ทำนองเดียวกับ กานต์ชนิด ต๊ะนัย (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติใน โรงเรียนบ้านเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ใต้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูควรมีการปลูกฝังค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นกับนักเรียนให้มาก คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาควรได้รับการอบรมสัมมนาหรือศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งให้ครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติที่เป็นจริงน้อยที่สุด ได้แก่ มีแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการติดตามผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นการจัดการอบรม หรือการศึกษาดูงานมักจะเป็นโครงการที่มาจากหน่วยงานต้นสังกัดที่รับนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์มาจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีแผนที่จะพัฒนามากมายโดยไม่ได้เน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเฉพาะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่เพียงอย่างเดียว อีกทั้ง โรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ครูผู้สอนมักมองข้ามความสำคัญนี้ไป มุ่งพัฒนาในด้านเทคนิควิธีการสอน หรือการสร้างนวัตกรรมหวังเพื่อที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นตามเป้าที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด และยังคงขาดงบประมาณในการบริหารจัดการอีกด้วย ขาดวิทยากรผู้รู้และมีความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้ อีกทั้งขาดการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญภา ธีรทองดี (2552) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ในด้านบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการติดตามผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นผลการวิจัยของสรสิทธิ์ พรรณวงศ์ (2551) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ที่ได้วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่พบว่า ผู้บริหารใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และนำกระบวนการ PDCA ของ Deming และหลัก 4 ร (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา และร่วมตรวจสอบ) 3 T (Teaming, Thinking, Training) โดยมีการวางแผนงาน การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ/แก้ไข ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) กล่าวคือ ผู้มีส่วนได้เสียร่วมวางแผนและจัดสรร มีการนิเทศ และรายงานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้บริหารมีการพัฒนาทีมงาน พัฒนาบุคลากร โดยสร้างความตระหนัก และส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองด้าน คุณธรรมและจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมมีการปฏิบัติที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้เพราะ การบริหารทั่วไปเป็น กระบวนการสำคัญที่ช่วยประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุตาม มาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 57) ซึ่งผู้บริหาร ได้มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานให้สอดคล้องกับจำนวนบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีความ คล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งเสริมการบริหารและจัด การศึกษาตามหลักการบริหารงาน ที่เน้นความคุ้มค่าและผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ยึดหลักธรรมาภิบาล ใช้ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสภาพภูมิทัศน์ของ สถานศึกษาให้สะอาด ร่มรื่น อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย เหมาะสม พร้อมทั้งจะใช้ประโยชน์ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและของชาติ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาไทย ส่งเสริมคุณธรรมภายในโรงเรียน เน้นความเป็นประชาธิปไตยใน การปฏิบัติกิจกรรม มีการจัดทำโครงการและกิจกรรมดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการทางการศึกษา

ตามบทบาทของสถานศึกษา ตลอดจนการจัดให้บริการการศึกษาของบุคคลชุมชน องค์กร
หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติที่เป็น
จริงมากที่สุดคือ มีการดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้อย่าง
สอดคล้องกับภูมิสังคมและสภาพของสถานศึกษา ทั้งนี้ในการบริหารจัดการสถานศึกษานั้น
ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องดำเนินการพัฒนา ศึกษา เรียนรู้และ
ทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศของท้องถิ่น รวมตลอดถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และ
ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งก็คือการพัฒนาโดยยึดหลัก "ภูมิสังคม"
เป็นแนวทางนั่นเอง ดังคำกล่าวของ มนูญ มุกข์ประดิษฐ์ ที่ได้กล่าวว่า "ปัจจุบันได้มีการพูด
การคิดและการทำในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนกันมาก เดิมทีการพัฒนาของประเทศไทย คือการเน้น
เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจแต่ประการเดียว และการพัฒนาในรูปแบบนี้ทำไปนานเข้าสู่คนเริ่ม
ตระหนัก กันว่า การพัฒนาที่มุ่งเห็นที่ตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงเรื่องอื่น ๆ
ที่เกี่ยวข้อง นั้นมีผลข้างเคียงที่ไม่พึงประสงค์นานับประการ ยกตัวอย่างเช่น ทรัพยากรธรรมชาติ
ทุกด้านถูกใช้ไปอย่างฟุ่มเฟือย โดยไม่คิดถึงผลกระทบทางนิเวศวิทยา คุณภาพชีวิตของทั้งพืชและ
สัตว์ รวมถึงตัวมนุษย์เองด้วย ทำให้ผลการพัฒนาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันไม่ยั่งยืน เพราะการพัฒนา
นั้นขาดความสมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น
กระแสของการพัฒนายุคใหม่ก็คือการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ขึ้นอยู่กับความพอดีและมีคุณภาพ "

(<http://www.haii.or.th/wiki84/index.php>) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติที่เป็นจริงน้อยที่สุด
ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการบริหาร
จัดการสถานศึกษาอย่างจริงจัง ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนไม่ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ให้กับผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องดังกล่าวอย่างชัดเจน การประชาสัมพันธ์นโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงสู่สถานศึกษายังไม่ทั่วถึง และต่อเนื่อง การดำเนินงานโครงการสู่ผู้ปกครองและชุมชน
ในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของโรงเรียนมีน้อย จึงทำให้ผู้ปกครองและชุมชนยัง
ยึดติดอยู่กับแนวคิดที่ว่า การจัดการศึกษาตั้งแต่การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
เป็นเรื่องของโรงเรียนและครูผู้สอน ประกอบกับการที่โรงเรียนโดยครูผู้สอนมักเป็นผู้วางแผน
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นส่วนมาก รวมทั้งโรงเรียนโดยผู้บริหารไม่ได้
ร่วมวางแผนปฏิบัติให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้ชัดเจน รวมถึงข้อจำกัดของบุคลากรในเรื่องพื้นที่ความรู้
ที่จะถ่ายทอดให้กับผู้ร่วมกิจกรรม เพราะขาดทักษะในความรู้บางเรื่องเกี่ยวกับหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง ข้อจำกัดในตัวของผู้ปกครองและชุมชนในเรื่องเวลา และอาชีพ การขาดงบประมาณ
สนับสนุนการดำเนินงาน จึงขาดความมั่นใจ และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริการ
จัดการสถานศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยผู้รู้ รวมไปถึงผู้ปกครองและชุมชน ขาดความตระหนัก

และเห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานจัดการศึกษา รวมทั้งมีการรายงานผลการดำเนินการจัดการศึกษาแก่สาธารณชนได้ทราบ สอดคล้องกับ สรสิทธิ์ พรรณวงศ์ (2551) ที่ได้สรุปผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม ในภารกิจ 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป พบว่า ผู้บริหารใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม และนำกระบวนการ PDCA ของ Deming และหลัก 4 ร (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา และร่วมตรวจสอบ) 3 T (Teaming, Thinking, Training) โดยมีการวางแผนงาน การปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบ/แก้ไขภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) กล่าวคือ ส่งเสริมให้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดหาแหล่งเรียนรู้ และรายงานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบทำนองเดียวกันกับ ปรีชา ศรีลัชขวา (2551) ที่ได้ศึกษาสภาพการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอฝาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในศูนย์เครือข่ายศึกษารัตนมิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 2 ในด้านการบริหารวิชาการ พบว่าโรงเรียนมีปัญหาการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหาร ครู มีภาระงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนมาก โดยเฉพาะงานตามนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด อีกทั้งผู้บริหารและครูในสถานศึกษามุ่งเน้นเฉพาะการวางแผนการดำเนินการ และการประเมินผลในเรื่องของระดับผลการเรียนของผู้เรียนเท่านั้น โดยขาดความสนใจในติดตามงานและการนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนาการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียนอย่างแท้จริง ตรงกับผลการวิจัยของสนั่น สุขเหลือ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการส่งเสริมโครงการตามแนวพระราชดำริ (เศรษฐกิจพอเพียง) จังหวัดสุรินทร์ พบว่า บทบาทด้านการประเมินตรวจสอบและด้านการแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา สถานศึกษาจึงควรจัดทำแผนการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติงานวิชาการอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งแต่งตั้งบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนในการนิเทศติดตาม การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ และควรจัดการประชุมเพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมในภาพรวมและนำผลการประเมินมาใช้เพื่อ

วางแผนในการพัฒนาต่อไป กำหนดและสร้างความตระหนักกับบุคลากรให้มีส่วนร่วม รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบการนิเทศติดตามที่หลากหลาย

ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่าโรงเรียน ขาดการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับงบประมาณ ซึ่งปัญหานี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้บริหารหรือครูที่รับผิดชอบมีประสบการณ์น้อยหรือไม่ได้เรียนมาในสายบริหาร เพียงแค่ได้รับความรู้จากการศึกษาเอกสารหรือการอบรม จึงไม่มีประสบการณ์และความชำนาญ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบควรศึกษาหาความรู้และรูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ประสบผลสำเร็จ มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตรวจสอบการใช้งบประมาณ โดยการสรุปโครงการ พร้อมทั้งวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่จะต้องพัฒนา

ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่าโรงเรียนมีปัญหาในการพัฒนาบุคลากรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ควรมีการจัดอบรมเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและเป็นระบบ รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

ด้านการบริหารทั่วไป พบว่าโรงเรียนมีปัญหา การจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐาน ครูผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความเสี่ยง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิศา สันติผลธรรม (2552) ที่ได้ศึกษา เรื่องการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาเอกชน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยในภาพรวม มีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับปัญหาการบริหารงานอันดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เพราะพื้นฐานการศึกษาของบุคลากรในชุมชน และด้วยสถานะเศรษฐกิจที่ต้องดิ้นรนในการแสวงหารายได้เพื่อที่จะมาจุนเจือครอบครัว จึงผลกระทบไว้ให้ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนดำเนินการ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา คือ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ควรแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในวางแผนและการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบควบคุมภายใน การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและรายงานผลการพัฒนาการศึกษาให้สาธารณชนรับทราบ และโรงเรียนควรมีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ควรศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง ถ่องแท้และเข้าใจลึกซึ้ง ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา
2. ผู้บริหารควรปรับ โครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยกำหนดให้มีทีมงานรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง
3. การดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนควรยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขคุณธรรม นำความรู้ โดยมีการวางแผนที่ดี มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน มีการตรวจสอบ และต้องมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบ
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับบุคลากรเพิ่มเติม นอกจากความรู้ทางด้านทฤษฎีแล้ว ควรเพิ่มเติมความรู้ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้บุคลากรสามารถมองเห็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติงาน
5. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ควรเพิ่ม มาตรฐานและตัวชี้วัดเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายใน สถานศึกษาในการประเมินมาตรฐานสถานศึกษาภายนอก เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริม โดยตรงให้ สถานศึกษาให้ความสำคัญและดำเนินการให้เห็นเด่นชัด มีร่องรอยหลักฐานเพื่อให้ผ่านการประเมิน คุณภาพสถานศึกษาภายนอก

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนที่เป็น โรงเรียนนำร่องหรือ โรงเรียนต้นแบบ
2. ควรมีการศึกษาในด้านความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักเรียน โดยตรง
3. ควรมีการศึกษาเพื่อหารูปแบบหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการของแต่ละสถานศึกษา
4. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา